

Het bitter lijden van Onzen Heer Jesus Christus : met de eigen woorden der vier Evangelisten verhaald aan de minnaars van Jesus' Hart

<https://hdl.handle.net/1874/236018>

mm 13220

Vak 72

HET BITTER LIJDEN

VAN

ONZEN HEER JESUS CHRISTUS

MET DE EIGEN WOORDEN

DER

VIER EVANGELISTEN

VERHAALD

AAN DE MINNAARS VAN JESUS' HART.

Aspicientes in auctorem fidei, et
consummatorem Jesum.

Hebr. XII, 2.

DOOR

R. J. PIERIK, S. J.

AMSTERDAM,
J. BEERENDONK.

1878.

HET BITTER LIJDEN

VAN

ONZEN HEER JESUS CHRISTUS

MET DE EIGEN WOORDEN

DER

VIER EVANGELISTEN

VERHAALD

AAN DE MINNAARS VAN JESUS' HART.

*Aspicientes in auctorem fidei, et
consummatorem Jesum.*

Hebr. XII, 2.

DOOR

R. J. PIERIK, S. J.

AMSTERDAM,
J. BEERENDONK.
1878.

IMPRIMATUR.

Amstelodami,
15 Februarii 1878.

M. BERNSEN,
Lib. Cens.

Waarde Lezer,

Het boekje, dat wij u aanbieden, bevat niets anders als een beknopt verhaal van het bitter lijden van onzen beminnelijken Zaligmaker, dat gij in het grooter werk *De lijdende Jesus* in het breed vindt ontwikkeld. 1) Iets nieuws is toch nog in dit boekje te vinden. Daar wij immers vroeger de teksten der vier Evangelisten in hun geheel naast elkander geplaatst hebben, hebben wij die hier, ofschoon altoos met hun eigen woorden, tot één geheel vereenigd. Op die wijze is hun verhaal beknopter voor u, dien wij hier voorhebben, duidelijker, en zeker in menig opzigt veel bruikbaar geworden.

Dat gij in 't algemeen en vooral in den H. Vastentijd en op de Vrijdagen des jaars geen nuttiger lezing dan die van Jesus' lijden vinden kunt, behoeven wij hier niet te betoogen. De meeste Hei-

1) *De lijdende Jesus*, 2 deelen f 5. Bij P. Stokvis, 's Bosch, — en de Zélatricen van Maastricht.

ligen kunnen u ten voorbeeld dienen. Velen plagten dagelijks Jesus' smarten te overwegen. Niet weinigen lazen elken vrijdag de *Passie*. Anderen hebben vooral in de ure des doods hun laatsten lust op aarde in het lezen van dat bitter lijden gevonden. Allen hebben gestadig opgezien tot Hem, die voor ons het kruis heeft gedragen, den dood overwonnen, door zijn naamlooze smarten de glorie heeft verworven. Wat kunnen wij nuttiger doen, dan hen navolgen, die met Jesus over Golgotha naar den Thabor zijn geklommen.

Doch het was dit niet, wat ik u zeggen moest. Uw hart gevoelt het zelf. Ik wilde veeleer uwe aandacht daarop vestigen, dat gij het goddelijk Hart van Jesus inzonderheid hier kunt vinden. Lijden en Sacrament — het zijn immers de twee geheimen, die hetzelfde het best doen kennen. In het lijden heeft Hij het u getoond; in het Sacrament, U gegeven. Door het lijden trekt Hij nog uw hart, in het Sacrament knelt Hij het aan het zijne. Om dit te genieten, moet gij dat overwegen. Om hier te komen, langs dien weg gaan.

Gij zijt elders meermalen op die waarheid opmerkzaam gemaakt. 1) Gij kunt ze echter nooit te

1) In den *Schat der harten*; in *Jesus' Hart*, volgens de II. Schrift; en in twee *Junijmaanden*.

veel, en nooit zelfs genoeg ter harte nemen. Beproof het dus insgelijks bij deze lezing. Houd uw oog, en uw hart vooral, voortdurend op Jesus' Hart gevestigd. Bedenk: wie het is, die lijdt, — voor wien, — wat Hij lijdt, — en met welk een Hart? — Denk daarbij gestadig, dat Jesus' oog u aanziet zooals Hij op Petrus zag, dat zijn Hart tot u spreekt, gelijk Het tot den leerling der liefde en tot zijne Apostelen sprak: gij zult weldra gevoelen, wat Hij van u vraagt, en dan eerst op goede manier en met de rijkste vruchten het bitter lijden van uwen Jesus lezen.

Ziedaar, wat ik vooraf te zeggen had. Moge het Hart van den Godmensch, die zooveel voor ons gedaan, zooveel voor ons geleden heeft, u het regt begrip van die waarheid geven! Moge Het telkens, naarmate gij leest en op nieuw leest, tot uw hart spreken! Uw loon zou groot zijn; en gij zelf zoudt het ondervinden, wat H. leeraars gezegd hebben, dat één hartetraan over Jesus' lijden gestort meer waard is, dan eene reeks van bcetoefeningen of een pelgrimstogt naar het H. Land. U zegene die goede Jesus!

INHOUD.

Hoofdst.	Mt.	Mr.	Luc.	Jo.	GESCHIEDENIS. TIJD.	Biz.
1			XXI. 37, 38		Jesus' levenswijze te Jerusalem, in de laatste week, van zijn 35e jaar (gewone tijdr. 29ste.)	1
2	XXVI 1, 2.	XIV. 1.	XXII 1.		J. voorspelt zijn aanstaanden dood. <i>Dingsdag</i> , XII Nisan, 15 Maart.	1
3	3-5.	1, 2.	2.		Vergadering van den Hoogen Raad. <i>Woensdag</i> , 16 Maart.	2
4	14-16	10, 11	3-6		Verdrag van Judas met den Hoogen Raad.	2
5	17-19	12-16	7-13		J. zendt Petrus en Joannes, om het Paaschmaal te bereiden. <i>Donderdag</i> , 17 Maart.	3

Hoofdst.	Mt.	Mr.	Luc.	Jo.	GESCHIEDENIS.	Blz.
6	XXVI 20, 21 29.	XIV 17.	XXII 14-18		Het Paaschmaal (IVde van Christus) XIVde Nisan, 's avonds.	4
7	21-25	18-20		XIII.	1ste voorspelling van Judas' verraad.	5
8	26-28	22-24	19-20	1.	Instelling der H. Eucharistie.	5
9			21-23		2de voorspelling des verraads.	6
10				2-11.	De voetwassing.	7
11			24-30		Strijd der Apostelen over hunnen rang.	8
12				11-20	Jesus le rede. Verklaring der voetwassing.	9
13				21-30	3de voorspelling des verraads.	10
14				30-32	Judas' verwijdering. Jesus' verbeerlijking. "t Was nacht." (8 ure?)	11
15				33-35	2de Rede van Jesus. 't Nieuw gebod.	11
16			31-34	36-38	le voorspelling der ergernis en van Petrus' val.	12

Hoofdst.	Mt.	Mr.	Luc.	Jo.	GESCHIEDENIS.	Blz.
17	XXVI	XIV	XXII 34-38		Voorspelling van den aanstaanden strijd.	12
18				XIV.	Afscheidsrede van Jesus. 1e gedeelte.	13
19	30	26.	39.		De lofsang. Jesus verlaat de zaal. (9 ure?)	16
20				XV, XVI	Afscheidsrede. 2de gedeelte.	17
21				XVII.	Jesus Hoogepriesterlijk gebed.	23
22	31-35	27-31		XVIII.	2de voorspelling der ergernis.	26
23	36.	32.		1.	Jesus in het dal Cedron.	26
24	37-46	33-42	40-46		Jesus'gebed en doodsangst in Gethsemane. (9-12 ure.)	27
25	47-50	43-45	47-48	2, 3.	Jesus gaat Judas te gemoet.	29
26				4-9	Jesus gaat de bende te gemoet. (begint de 18 Maart) (16de Greg.)	29
27	51-54	46, 47.	49-51	10-11	Petrus houdt Malchus het oor af.	30
28	55.	48, 49.	52-53		Jesus laatste woorden tot de krijgsbende.	31

		GESCHIEDENIS.				Blz.
Hoofdst.	Mt.	Mr.	Luc.	Jo.		
29	XXVI 50, 56	XIV 46, 50	XXII 54	XVIII 12	Jesus wordt gevangen en geboeid.	32
30				13-14	Jesus het eerst naar Annas geleid.	32
31	57, 58	53-54	54, 55	15, 16	Jesus in Caïphas' huis, door Petrus en Joannes gevolgd.	33
32	69, 70	66-68	56, 57	17, 18	1e verloocheuing van Petrus.	34
33				19-23	Jesus vóór Annas.	35
34	71, 72	68-70	58	24, 25	Jesus naar Caïphas gezonden. 2de Verloocheuing van Petrus.	35
35	59-66	55-64			J. voor Caïphas en door den Grooten Raad veroordeeld.	36
36	73-75	70-72	59-61	26, 27	3de Verloocheuing van Petrus.	38
37	67, 68	65	63-65		Jesus door de Joden bespot. (in den nanacht.)	39
38	XXVII 1	XV 1	66-71 XXIII		Jesus ten tweeden male voor den Grooten Raad. (’s morgens <i>Vrijdag</i> .)	39
39	2	1	1	28	Jesus naar Pilatus gebracht.	40

I N H O U D.

xi

Hoofdst.	Mt.	Mr.	Luc.	Jo.	Blz.
	XXVII	XV	XXIII	XVIII	
40	3-10				Uiteinde des Verraders. 40
41	11-14	2-5	2-4	28-38	Jesus vóór Pilatus. 41
42			5-16		Jesus vóór Herodes en andermaal voor Pilatus. 43
43	15-21	6-11	17-19	39-40	Jesus en Barabbas. 45
44	22-24	12-14	20-22	XIX	Eisch der Joden, dat Jesus gekruisigd worde. 46
45	27-30	16-19		1-3	Geeseling en krooning met doornen. 47
46				4-11	Jesus door Pilatus aan 't volk voorgesteld. 47
47	23-26	14-15	22-24	12-16	Jesus ten kruisdood veroordeeld. (ongeveer de derde ure (d. i. 9 ure.) 48
48	31-33	20-22	26-33	16-17	De Kruisweg. 50
49	34, 35	23-25	33	18	De Kruisiging van Jesus (tusschen 9 en 12 ure.) 51
50	38	27, 28	33, 34	18	Jesus tusschen 2 moordenaars. Zijn le woord. 51
51	37	26	38	19, 20	Het opschrift op het kruis. 52

Hoofdst.	Mt. XXVII	Mr. XV	Luc. XXIII	Jo. XIX	GESCHIEDENIS.	Blz.
52	35, 36	24	34	23, 24	Jesus' kleederen verdeeld.	52
53	39-44	29-32	35-38		De Messias op het kruis bespot.	53
54			40-43		De goede moordenaar. Jesus 2de woord.	54
55				25-27	Jesus 3de woord tot Maria en Joannes.	55
56	45-49	33-36	44-45	28-30	De duisternis. Jesus' 4de, 5de, 6de woord.	55
57	50-53	37, 38	45-46	30	Jesus' 7de woord en dood. De wonderen. (ten 3 ure.)	56
58	54-56	39-41	47-49		Gevoelens der toeschouwers bij Jesus' dood.	57
59				31-37	Jesus' Hart met de speer geopend.	58
60	57-61	42-47	50-55	38-42	Jesus' ligchaam wordt begraven. Vóór zonondergang	58

NB. Volgens de teksten hier aangegeven, zijn alligt eenige fouten in vroegere aanhalingen ingeslopen te verbeteren.

HET LIJDEN VAN JESUS.

I. *Jesus' wijze van leven in de laatste levensweek.*

Luc. XXI: 37, 38.

„Des daags leerde Jesus in den Tempel; maar des nachts 's avonds laat) ging Hij (de stad) uit, en vernachtte op den berg, de Olijfberg genaamd (dat is: bij Maria, Martha en Lazarus, te Bethanië); en 's morgens vroeg kwam al het volk (weer op nieuw) tot Hem in den Tempel om Hem te hooren.” —

II. *„Twee dagen voor Paschen” voorspelt Jesus zijnen Apostelen, dat Hij zal gekruisigd worden.*

(Luc. XXII: 1; Mt. XXVI: 1, 2; Mr. XIV: 1).

Dingsdag, XV Maart, XII Nisan.

„Het feest van Paschen en der ongezuurde brooden zou nu, na twee dagen, wezen. — Het gebeurde nu, nadat Jesus al de redenen (vooraf medegedeeld) vol-

eindigd had, dat Hij zeide tot zijne leerlingen: „Gij weet, dat het na twee dagen *Paschen* is, en de Zoon des menschen zal worden overgeleverd om gekruisigd te worden.”

III. *De hooge Raad der Joden beraadslaagt over de wijze om Jesus gevangen te nemen en te doodden.*

(Mt. XXVI: 3—5; Mr. XIV: 1, 2; Luc. XXII: 2.)

Woensdag, XVI Maart, XIII Nisan.

„Alstoen vergaderden de Overpriesters (en Schriftgeleerden) en de Ouderlingen des volks (dat is: de groote Raad der Joden, of het Sanhedrin) in het voorhof van den Hoogepriester, Caïphas genaamd. En zij hielden te zamen raad, om Jesus met list te vangen en te doodden. Zij zeiden echter: „niet op den Feestdag, opdat er geen oproer onder het volk ontsta.” — „Want zij vreesden het volk.”

IV. *Verdrag van Judas met den hoogen Raad der Joden.*

(Luc. XXII: 3—6; Mt. XXVI: 14—16; Mr. XIV: 10, 11.)

„Nu voer Satan in Judas, bijgenaamd Isch-Karioth, één der Twaalve; en deze sprak met de Overpriesters en de hoofdmannen, hoe hij (Jesus) aan hen zoude overleveren.” — „En hij zeide tot hen: wat wilt ge

mij geven, en ik zal u Hem overleveren?" — Zij, dit hoorende, waren zeer verblijd, (kwamen met hem overeen) en beloofden hem geld te zullen geven (dertig zilverlingen)." — „En Judas verbond zich (tot alles) en zocht van toen af eene gunstige gelegenheid, om Hem over te leveren — buiten de scharen" (wijl hij niet minder dan zij de menigte des volks vreesde).

V. *Jesus zendt Petrus en Joannes naar Jeru-
salem om het Paaschmaal te bereiden.*

(Luc XXII: 7—13; Mt. XXVI: 17—19; Mr XIV: 12—16)

Donderdag, XIV Nisan.

„De dag nu der ongezuurde brooden (of Azyma), waarop men het Pascha slagten moest, brak aan." — En op den eersten dag der Azyma (Donderdags den XIV Nisan) kwamen de leerlingen tot Jesus en zeiden: waar wilt Gij, dat wij heengaan en (alles) bereiden (op) dat Gij het Pascha etet? — En Hij zond Petrus en Joannes, zeggende: gaat, bereidt ons het Pascha, opdat wij het eten. En zij zeiden: waar wilt Gij, dat wij het bereiden? En Hij zeide tot hen: ziet, als gij in de stad zult binnenkomen, zal u een mensch ontmoeten, die eene kruik waters draagt. Volgt hem in het huis daar hij ingaat. — En waar hij ingaat, zegt (daar) tot den heer des huizes, (den huisvader): „De

Meester zegt: Mijn tijd is nabij; Ik zal bij u het Pascha met mijne leerlingen houden. — Waar is de eetzaal, waar Ik het met mijne discipelen moge eten? — En hij zal u eene groote opperzaal wijzen, die toegerust (met rustbedden voorzien, en geheel gereed) is; en aldaar zult gij het ons bereiden.”

„En zijne leerlingen deden gelijk Jesus hun bevolen had, — zij gingen heen, kwamen in de stad en vonden het gelijk Hij hun gezegd had; en zij bereidden het Pascha.”

VI. *Jesus gaat naar Jerusalem en eet met zijne Apostelen het Pascha.*

(Mt.XXVI: 20, 21 en 29. Mr.XIV: 17. Luc.XXII: 14-18.)

„Als het nu avond geworden was kwam Hij met de Twaalve (M.) en — toen de ure gekomen was zat Hij aan (aan den Paaschdisch) en de twaalf Apostelen met Hem (L.); — en terwijl zij aten (Mt.) zeide Hij tot hen: „Met groot verlangen heb Ik verlangd dit Paaschmaal met u te eten, eer Ik lijde. Want Ik zeg u: Ik zal het voortaan niet (meer) eten, tot dat het vervuld worde in het Rijk Gods.

En den kelk nemende, dankte Hij en zeide: Neemt en deelt dien onder u. Want Ik zeg u: dat Ik van het gewas des wijnstoks (voortaan) niet (meer) zal drin-

ken, tot dat het rijk Gods zal gekomen zijn (L.), — d. i. tot op dien dag, waarop Ik het met u nieuw zal drinken in het Rijk mijns Vaders (Mt)''

VII. *Judas' verraad voor de eerste maal voorspeld.*

(Mt. XXXVI: 21—25; Mr. XVI: 18—20.)

„(En terwijl zij aten, zeide Hij tot zijne leerlingen:) Voorwaar, Ik zeg u: één uit u zal mij verraden (M.) één, die met mij eet. En zeer bedroefd geworden, begon een ieder (nu tot Hem) te zeggen: Ben ik het, Heer? En Hij antwoordde en sprak: „Een uit de Twaalven, die met mij de hand in den schotel doopt, — die zal mij verraden. — De Zoon des menschen gaat wel heen, gelijk er van Hem geschreven staat; maar wee dien mensch, door wien de Zoon des menschen zal verraden worden; het ware dien mensch beter, dat hij niet geboren ware.

En Judas, die Hem verraden heeft, antwoordde en zeide: Ben ik het, Rabbi, (d. i. Meester!). Hij zeide tot hem: gij hebt het gezegd, (gij zijt het!) —

VIII. *Jesus stelt het H. Sacrament in.*

(Jo. XIII: 1; Mt. XXVI: 26—28; Mr. XIV: 22—24
Luc. XXII: 19, 20.)

„Vóór den feestdag van Paschen, terwijl Jesus

wist dat zijne ure gekomen was om uit deze wereld over te gaan tot den Vader, — daar Hij de zijnen, die in deze wereld waren, bemind had, heeft Hij hen tot het uiterste lief gehad.” (J.)

„Terwijl zij nu aten, nam Jesus het brood, en zeggende, en brak het, en gaf het aan zijne leerlingen en sprak: Neemt en eet, dit is mijn ligchaam (M.) dat voor u gegeven wordt, doet dit tot mijne gedachtenis (L.)”

„Desgelijks ook den kelk, nadat de maaltijd gehouden was, — nemende, dankte Hij; en gaf Hij hun dien, zeggende: Drinkt allen daaruit; want — deze is de kelk, het Nieuwe Testament, in mijn bloed, die voor u zal vergoten worden (L) — voor velen zal vergoten worden tot vergeving der zonden (M.)” — En zij dronken allen daaruit (Mr.)

IX. *Jesus voorspelt andermaal het verraad van Judas.*

(Luc. XXII: 21—23).

„Nogtans, zie! (zoo gaat Jesus voort): de hand des verraders is met mij aan de tafel. En de Zoon des menschen gaat wel heen (zal sterven) volgens hetgeen (eenmaal bij God) vastgesteld is; maar wee dien mensch, door wien Hij zal overgeleverd worden!” —

En (de leerlingen) begonnen nu onder elkander te vragen: wie van hen het toch zijn mogt, die dit zou doen?

X. *Jesus wast de voeten zijner leerlingen.*

(Jo. XIII: 2—11.)

„Als het Avondmaal gedaan was, — toen de duivel reeds aan Judas Isch-Karioth, Simons zoon, in het hart had ingegeven, dat hij Jesus verraden zou, — (en daar Jesus) weet dat de Vader Hem alles in handen heeft gegeven en dat Hij van God is uitgegaan en tot God (terug) gaat, — staat Hij op van het avondmaal, en legt zijne kleederen af; en een linnen doek nemende, omgordt Hij zich (daarmede). Daarna giet Hij water in het bekken en begint Hij de voeten der leerlingen te wasschen, en af te droogen met den linnen doek, waarmede Hij omgord was. Hij komt dan tot Simon Petrus. En Petrus zegt tot Hem: Heer! wascht Gij mij de voeten! Jesus antwoordde en zeide tot hem: Wat Ik doe, weet gij thans nog niet; gij zult het echter daarna weten. Petrus zegt tot Hem: Gij zult mij in eeuwigheid de voeten niet wasschen. Jesus antwoordde hem: zoo Ik u niet wasch, zult gij geen deel met mij hebben. Simon Petrus spreekt tot Hem: Heer! niet alleen mijne voe-

ten, maar ook de handen en het hoofd. Jesus zegt tot hem: Die gewasschen is heeft niet van noode, dan dat hij de voeten wassche; maar is geheel rein. Ook gijlieden zijt rein; maar niet allen. — Want Hij wist wie Hem verraden zou; daarom zeide Hij: Gij zijt niet allen rein.”

XI. *Strijd der Apostelen over hunnen rang in het Rijk van Christus.*

(Luc. XXII: 24—30).

„(Terwijl Jesus de voeten der leerlingen waschte) ontstond er ook een strijd onder hen, wie hunner de grootste scheen te zijn. — Doch Hij zeide tot hen: De Koningen der Heidenen heerschen over hen, en (bij de Heidenen) worden zij, die magt over hen hebben *weldoeners* geheeten. Gij echter niet alzo. Maar wie de grootste is onder u, die worde als de geringste, en wie de overste is, (die worde) als de dienaar. Want, wie is grooter, die aanzit (aan tafel), of die dient? Is het niet, die aanzit Ik nochtans ben in uw midden (u de voeten wasschende) als een, die dient. — Doch gij zijt het, die mij zijt bij gebleven in mijne beproevingen; en Ik beschik u het Rijk, gelijk de Vader het mij beschikt heeft; opdat gij etet en drinket aan mijne tafel, in mijn Rijk; en zittet op troonen, oordeelende de twaalf stammen Israëls.”

XII. *Jesus verklaart de zinnebeeldige handeling der voetwassing.*

(Jo. XIII: 1—20.)

„Nadat Hij dan hunne voeten gewasschen en zijne kleederen (weder) aangedaan had, als Hij wederom (aan de tafel) was aangezeten, sprak Hij tot hen: Weet gij, wat Ik u gedaan heb? — Gij noemt mij *Meester* en *Heer*, en gij zegt wel: want Ik ben het. Indien Ik dan uwe voeten gewasschen heb, de Heer en de Meester; zoo moet ook gij elkanders voeten wasschen. Want Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat, gelijk Ik u gedaan heb, alzoo ook gij doet. Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u: de dienstknecht is niet meerder dan zijn Heer, noch een gezant meer, dan die hem gezonden heeft. Indien gij deze dingen weet, zalig zult gij zijn, zoo gij ze doet.”

(Bij dit laatste woord *zalig* denkt Jesus aan Judas, waarom Hij vervolgt:) „Ik zeg dit niet van u allen. Ik weet wie Ik heb uitgekozen. Maar, opdat de Schrift vervuld worde: die met mij het brood eet, zal den hiel tegen mij opheffen.” Van nu aan zeg Ik het u, alvorens het geschiedt, opdat, als het geschied is, gij gelooft dat Ik ben. Voorwaar! voorwaar! Ik zeg u; zoo Ik iemand zend, wie hem ont-

vangt, ontvangt mij, en wie Mij ontvangt : ontvangt Hem, die mij gezonden heeft.”

XIII. *Het verraad van Judas voor de derde maal door Jesus voorspeld.*

(Jo. XIII: 21—30).

„Als Jesus dit gezegd had, werd Hij in den geest ontroerd en betuigde Hij en sprak : Voorwaar! voorwaar! Ik zeg u : één uwer zal mij verraden. — De leerlingen zagen dan elkander aan, niet wetende van wien Hij sprak. Er was intusschen één zijner leerlingen, dien Jesus lief had, aanliggende in den schoot van Jesus. Dezen nu wenkte Simon Petrus toe, en hij zeide tot hem: wie is het, van wien Hij spreekt? —

Deze dan aan de borst van Jesus aanleunende, zegt tot Hem: Heer! wie is het? — Jesus antwoordt: hij is het, wien Ik het brood, na het ingedoopt te hebben, zal overreiken. En als Hij het brood had ingedoopt (in de toespis) gaf Hij het aan Judas Isch-Karioth, Simons zoon. En na de bete (ontvangen te hebben) voer Satan in hem. En Jesus zeide tot Hem: Wat gij doet, doe haastiglijk! Niemand echter der aanliggenden wist waartoe Hij hem dit zeide. Sommigen toch meenden, wjl Judas de beurs had, dat Jesus hem gezegd had: Koop hetgeen wij

noodig hebben voor het feest; of: dat hij den armen iets geven zoude."

XIV. *Judas' verwijdering. Jesus' verheerlijking.*

Jo. XIII: 30—32.)

„(Judas) nu, de bete genomen hebbende, ging terstond uit. En het was nacht.

Toen hij nu uitgegaan was, zeide Jesus: Nu is de Zoon des menschen verheerlijkt, en God is in Hem verheerlijkt. Indien (echter) God in Hem verheerlijkt is, dan zal ook God Hem verheerlijken in zichzelf; en terstond zal Hij Hem verheerlijken."

XV. *Jesus' troost zijne leerlingen door het*

NIEUW GEBOD.

(Jo. XIII: 33—35.)

„Kinderen: nog een luttel tijds ben Ik met u. Gij zult mij zoeken, en gelijk Ik tot de Joden gezegd heb: „waar Ik heenga, kunt gij niet komen," zoo zeg Ik nu ook tot u. (Maar) een nieuw gebod geef Ik u: dat gij elkander lief hebt, gelijk Ik u heb lief gehad, dat ook gij elkander lief hebt. Hieraan zullen allen kennen, dat gij mijne leerlingen zijt, zoo gij liefde hebt tot elkander."

XVI. *Jesus voorspelt (voor de eerste maal) de erger-
nis der Apostelen en den val van Petrus.*

(Jo. XIII : 36—38 ; Luc. XXII : 31—34.)

„Simon Petrus zegt tot Hem : Heer ! waarheen gaat gij ? — Jesus antwoordt : Waar Ik heenga, kunt gij mij nu niet volgen ; gij zult mij echter later volgen. Petrus zegt tot Hem : Waarom kan ik U nu niet volgen ? (J.) De Heer echter zeide : Simon ! Simon ! zie ! Satan heeft ulieden gevraagd, als tarwe te ziften. Maar Ik heb voor u gebeden, opdat uw geloof niet bezwijke ; en gij, eens bekeerd zijnde, versterk uwe broederen. — en deze zeide tot Hem : Heer met U ben ik bereid in den kerker en in den dood te gaan. (L.) Mijn leven wil ik voor U stellen. (J.) Jesus antwoordt hem : Uw leven wilt gij voor mij stellen ? Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u : de haan zal (heden, dezen nacht) niet kraaijen, totdat gij mij driemaal zult verloochenen.” (zult geloochend hebben mij te kennen.) (L.)

XVII. *Jesus voorspelt den aanstaanden strijd.*

(Luc. XXI : 34—38.)

„En Hij zeide tot hen : Als Ik u uitzond zonder buidel en reiskorf en voetzolen, heeft u wel iets ontbroken ? — En zij zeiden : Niets.

Hij dan sprak tot hen: Maar nu, wie eenen buidel heeft, neme (hem mede), desgelijks een reiskorf, en die niet heeft, verkoope zijn kleed, en koope een zwaard. Want ik zeg u: ook nog dit, wat geschreven staat moet aan Mij vervuld worden: „En Hij is onder de boosdoeners gerekend.” (Is. 53: 12). Want die dingen, die mij betreffen, hebben een einde

En zij zeiden: Heer! ziehier twee zwaarden! Maar Hij zeide tot hen: „het is genoeg.”

XVIII. *Afscheidsrede van Jesus (eerste gedeelte).*

(Jo. XIV.)

(Jesus gaat voort:) „Uw hart worde niet ontroerd. Gij gelooft in God? gelooft ook in mij. — In het huis mijns Vaders zijn vele woningen; zoo niet, Ik zoude (het) u gezegd hebben; want Ik ga u eene plaats bereiden. En als Ik zal heengegaan zijn en uw plaats zal bereid hebben, dan kom Ik weder en zal u tot mij nemen, opdat waar Ik ben, ook gij zijt. En waar Ik heenga, weet gij, en den weg weet gij.

Thomas zegt tot Hem: Heer! wij weten niet, waarheen gij gaat; en hoe kunnen wij (dan) den weg weten?

Jesus sprak tot hem : Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand komt tot den Vader dan door mij. Indien gij-lieden mij gekend hadt, gij zoudt voorzeker ook mijnen Vader gekend hebben ; van nu aan zult gij Hem kennen en hebt gij Hem gezien.

Philippus zegt tot Hem : Heer ! toon ons den Vader, en het is genoeg.

Jesus spreekt tot hem : zoo langen tijd ben Ik met u lieden ; en gij hebt mij (nog) niet gekend ? *Philippus* ! die mij ziet, ziet ook den Vader. Hoe zegt gij, (dan) : Toon ons den Vader. Geloofst gij-lieden niet dat Ik in den Vader ben, en dat de Vader in mij is ? — De woorden, die Ik tot u spreek, spreek Ik niet uit mij zelven ; maar de Vader, die in mij blijft, Hij doet de werken. Geloofst gij-lieden (dan nog) niet, dat Ik in den Vader ben, en dat de Vader in mij is ? Zoo niet, geloofst (dan) om de werken zelven. Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u ; die in mij gelooft, ook hij zal de werken doen, die Ik doe, en hij zal (zelfs) grootere doen dan deze ; want Ik ga (nu) tot den Vader. En al wat gij den Vader, in mijnen naam, zult vragen, dat zal Ik doen, opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde. (Ja !) zoo gij mij iets zult vragen, in mijnen naam, Ik zal het doen.

Indien ge mij liefhebt, onderhoudt mijne geboden ;

en Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Helper geven, opdat Hij met u blijve in eeuwigheid, den Geest (namelijk) der waarheid, dien de wereld niet kan ontvangen, omdat zij Hem niet ziet en niet kent. Gij echter zult Hem kennen, dewijl Hij bij u zal blijven en in u zal zijn.

Ik (zelf ook) zal u niet als weezen laten; Ik zal tot u komen. Nog een weinig tijds, en de wereld ziet mij niet meer. Maar gij ziet mij, omdat Ik leef, en ook gij zult leven. Te dien dage zult gij erkennen, dat Ik in mijnen Vader ben, en gij in mij, en Ik in u.

Die mijne geboden heeft en ze bewaart, die is het, die mij liefheeft. En die mij liefheeft, die zal van mijnen Vader bemind worden; en ook Ik zal hem liefhebben en mij zelven aan hem openbaren.

Judas, niet de Isch-Kariother (maar Taddeus) zegt tot Hem: Heer! wat is er geschied, dat gij u aan ons zult openbaren en niet aan de wereld?

Jesus antwoordde en zeide tot hen: Zoo iemand mij liefheeft, hij zal mijn woord bewaren; en mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en (ons) verblijf bij hem nemen. Die mij niet lief heeft bewaart mijne woorden niet.

En het woord, dat gij gehoord hebt, is niet het mijne, maar des Vaders, die mij gezonden heeft.

Deze dingen heb Ik tot u gesproken, terwijl Ik bij

u verbleef. Maar de Ver trooster, (of Helper), de Heilige Geest, dien de Vader in mijnen naam zenden zal, die zal u alles leeren en alles indachtig maken, wat Ik u gezegd heb.

Vrede laat Ik u, *mijnen* vrede geef Ik u ; niet gelijk de wereld geeft, geef Ik u (dien). Uw hart worde (dus) niet ontroerd, en vreeze niet ! Gij hebt gehoord, dat Ik u gezegd heb : „Ik ga en Ik kom tot u. Indien ge mij lief hadt, zoudt gij u gewis verblijden, omdat Ik tot den Vader ga, dewijl de Vader grooter is dan Ik. En nu heb Ik het u gezegd, eer het geschiedt, opdat, als het geschied zal zijn, gij geloovet.

Ik zal nu niet veel meer met u spreken ; want de vorst dezer wereld komt, doch aan mij heeft hij niet het minste ; maar opdat de wereld erkenne, dat Ik den Vader lief heb, en zóó doe, gelijk de Vader mij geboden heeft, — staat op, gaan we van hier !

XXI. *Jesus zingt met zijne leerlingen den gewonen lofzang en verlaat de zaal.*

(Mt. XIX : 30. Mr. XVI : 26. Luc. XXII : 39.)

„En na den lofzang gezongen te hebben (M. Mr.) begaf Hij zich, volgens gewoonte, naar den Olijfberg, (d. i. naar Gethsemane, als om vandaar naar Bethanië te gaan), en zijne leerlingen volgden hem.” (L.)

XX. *Jesus laatste lessen aan zijne leerlingen.*

(Afscheidsrede (2de gedeelte.)

Jo. XV—XVI)

(Terwijl Jesus nog eenige oogenblikken stilstaat, of langzaam te midden der zijnen voortwandelt, geeft Hij hun nog de volgende lessen :) „Ik ben de ware wijnstok, en mijn Vader is de landman. Elke rank aan mij, die geene vrucht draagt, zal Hij wegnemen; en elke, die vrucht draagt, die zal Hij reinigen, opdat zij meer vrucht voortbrengen. Gij-lieden zijt alreeds rein om het woord, dat Ik tot u gesproken heb. Blijft (echter) in mij, en Ik in u. Gelijk de rank geene vrucht kan voortbrengen uit zich zelve, tenzij ze aan den wijnstok blijve, zoo ook gij niet, indien ge in mij niet blijft. Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken. Die in mij blijft, en in wien Ik blijve, deze brengt veel vrucht voort: dewijl gij zonder mij niets kunt doen. Zoo iemand in mij niet blijft, zal hij uitgeworpen worden, gelijk de rank, en verdorren, en men zal haar vergaderen en in het vuur werpen, en zij brandt. Indien gij in mij blijft, en mijne woorden in u blijven zult gij vragen al wat gij wilt, en het zal u geworden. Hierin is mijn Vader verheerlijkt, dat gij zeer veel vrucht draagt, en mijne leerlingen wordt.

Gelijk de Vader mij bemind heeft, zoo heb Ik u bemind. Blijft in mijne liefde. Indien ge mijne geboden onderhoudt, dan blijft ge in mijne liefde, gelijk ook Ik de geboden mijns Vaders onderhouden heb, en in zijne liefde blijf.

Dit alles heb Ik tot u gesproken, opdat mijne blijdschap in u zij en (aldus) uwe blijdschap volkomen worde. — Dit is *mijn* gebod, dat gij elkander lief hebt, gelijk Ik u heb lief gehad. Niemand heeft grooter liefde dan deze; dat iemand zijn leven geeft voor zijne vrienden. Gij zijt mijne vrienden, indien gij doet hetgeen Ik u gebied. Ik zal u niet meer dienstknechten noemen; want de dienstknecht weet niet wat zijn heer doet; maar ik heb u vrienden genoemd, omdat Ik u alles heb bekend gemaakt, wat Ik van mijnen Vader gehoord heb.

Niet gij hebt mij uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren en u gesteld, opdat gij heengaat, en vrucht draagt en uw vrucht blijve, opdat al wat gij den Vader in mijnen naam vragen zult, Hij u (dat) geve.

Dit beveel Ik u, dat gij elkander lief hebt.

Indien de wereld u haat; weet, dat ze mij eer dan u gehaat heeft. Waart gij van de wereld, de wereld zou het hare liefhebben; maar omdat gij van de wereld niet zijt, doch Ik u heb uitverkoren uit de wereld, daarom haat u de wereld. Weest mijn woord

indachtig, hetwelk Ik u gezegd heb: de dienaar is niet meerder dan zijn heer. Hebben ze mij vervolgd, ook u zullen ze vervolgen; hebben zij mijn woord bewaard, ook het uwe zullen zij bewaren. Maar dit alles zullen zij u aandoen om mijnen naam; omdat zij Hem niet kennen, die mij gezonden heeft.

Indien Ik niet gekomen was en tot hen gesproken had, zij zouden geene zonde hebben; maar nu hebben zij geene verschooning voor hunne zonde. Wie mij haat, haat ook mijnen Vader. Had Ik onder hen geene werken gedaan, die niemand anders gedaan heeft, zij zouden geene zonde hebben; nu echter hebben zij (die werken) gezien, en (evenwel) mij en mijnen Vader gehaat. Doch, — opdat het woord vervuld worde, dat in hunne wet geschreven staat; „zij hebben mij zonder reden gehaat!”

Maar, wanneer de Helper (of vertrooster, de Paracleet) zal gekomen zijn, dien Ik u van den Vader zenden zal, den Geest der waarheid, die van den Vader uitgaat, die zal van mij *getuigenis* geven. Ook gij zult *getuigenis* geven, omdat gij van den beginne met mij zijt.

— Dit heb Ik tot u gesproken, opdat gij niet gegergd wordt. Zij zullen u buiten de Synagoge doen; ja, het uur komt, waarop al, wie u doodt, meenen zal Gode eene dienst te bewijzen. En dit zullen zij

u doen, omdat zij noch den Vader noch mij kennen. Maar dit heb Ik tot u gesproken, opdat, als de ure komt, gij daaraan denken zoudt, dat Ik het u gezegd heb. Van den beginne echter zeide Ik het u niet, omdat Ik met u was. Doch nu ga Ik tot Hem, die mij gezonden heeft; en niemand uwer ondervraagt mij: waar gaat gij heen?

Maar omdat Ik dit tot u gesproken heb, heeft de droefheid uw hart vervuld. Doch Ik zeg u de waarheid: het is u nuttig dat Ik ga; want zoo Ik niet weg ga, zal de Helper tot u niet komen; maar als Ik weg ga, zal Ik Hem zenden. En als die gekomen is, zal Hij de wereld overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel. En wel van zonde, omdat zij in mij niet geloofd hebben. Van gerechtigheid echter, omdat Ik tot den Vader ga en gij mij niet meer zien zult; en van oordeel, omdat de vorst dezer wereld reeds geoordeeld is.

Nog veel heb Ik u te zeggen; maar gij kunt het nu niet dragen. Doch wanneer Hij, de geest der waarheid, zal gekomen zijn, zal Hij u de gansche waarheid leeren; want Hij zal niet uit zichzelf spreken; maar al wat Hij hooren zal, zal Hij spreken, en (zelfs) het toekomstige u verkondigen. Dezelfde (Geest) zal mij verheerlijken; want Hij zal van het mijne ontvangen en het u verkondigen. Al wat de Vader heeft is

het mijne : daarom zeide Ik : Hij zal van het mijne ontvangen en het u verkondigen.

Een weinig tijds, en gij zult mij niet meer zien ; en wederom een weinig tijds en gij zult mij zien, want Ik ga tot den Vader.

Sommigen dan van zijne leerlingen zeiden tot elkander : Wat is dit, dat Hij ons zegt : Een weinig tijds en gij zult mij niet zien, en wederom een weinig en gij zult mij zien ? en dit : Ik ga tot den Vader ? Zij zeiden dan : Wat is dit, dat Hij zegt : een weinig tijds ? wij weten niet, wat Hij zegt.

Jesus nu wist, dat zij Hem ondervragen wilden, en Hij zeide (derhalve) tot hen : Gij vraagt onder elkander daarover, dat Ik gezegd heb ; een weinig tijds en gij zult mij niet zien, en wederom een luttel, en gij zult mij zien. Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u : gijlieden, gij zult schreijen en weenen ; maar de wereld zal zich verheugen ; gij zult bedroefd zijn ; maar uwe droefheid zal in blijdschap veranderen. Als eene vrouw baart heeft zij droefheid, omdat haar uur gekomen is ; doch als zij het kind gebaar heeft, gedenkt zij hare benaauwdheid niet meer, uit blijdschap dat er een mensch ter wereld geboren is. Ook gijlieden hebt dan nu wel droefheid, maar Ik zal u weder zien, en uw hart zal zich verblijden, en niemand zal

u uwe blijdschap ontnemen. En te dien dage zult ge mij niets vragen.

Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u : indien gij den Vader om iets in mijnen naam zult bidden, Hij zal het u geven. Tot nu toe hebt gij nog om niets in mijnen naam gebeden. Bidt, en gij zult verkrijgen, opdat uwe blijdschap volkomen zij. Dit heb Ik tot u gesproken in gelijkenissen. De ure komt, dat Ik niet meer in gelijkenissen tot u spreken, maar u openlijk van den Vader verkondigen zal. Te dien dage zult gij in mijnen naam bidden, en Ik zeg u niet (behoef u niet te zeggen) dat Ik den Vader voor u vragen zal. Want de Vader heeft u lief, omdat gij mij hebt lief gehad, en geloofd hebt, dat Ik van God ben uitgegaan. Ik ben van den Vader uitgegaan en in de wereld gekomen. Wederom verlaat Ik de wereld en ga tot den Vader.

Zijne leerlingen zeiden (nu) tot Hem : zie! nu spreekt gij openlijk, en zegt geene gelijkenis. Nu weten wij dat gij alles weet, en niet noodig hebt dat iemand u vrage ; daarom gelooven wij, dat gij van God zijt uitgegaan.

Jesus antwoordde hun : Thans gelooft gij ? zie! de ure komt en is alreeds gekomen, dat gij verstrooid zult worden, een iegelijk naar het zijue, en mij alleen

laat; doch Ik ben niet alleen, want de Vader is met mij.

Dit heb Ik tot u gesproken, opdat gij vrede in mij moogt hebben. In de wereld zult gij verdrukking hebben; maar betrouwt, Ik heb de wereld overwonnen."

XXI. *Jesus bidt zijn Hoogepriesterlijk gebed.*

(Jo. XVII.)

Dit alles sprak Jesus, en zijne oogen ten hemel verheffende, zeide Hij:

„Vader de ure is gekomen! verheerlijk (Gij nu) uwen zoon, opdat uw zoon U verheerlijke: gelijk Gij Hem magt hebt gegeven over alle vleesch, opdat Hij aan allen, die Gij Hem gegeven hebt, het eeuwige leven geve. Dit toch is het eeuwig leven, dat zij U kennen, den éénigen waren God, en dien Gij gezonden hebt, Jesus Christus.

Ik heb U verheerlijkt op aarde; Ik heb het werk volbragt dat Gij mij gegeven hebt, om te doen; (derhalve) verheerlijk Gij mij, o Vader, bij U zelve, met de heerlijkheid, die Ik bij U gehad heb, eer de wereld was.

Ik heb uwen naam geopenbaard aan de menschen, dien Ge mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren de uwen, en aan mij hebt Gij ze gegeven, en uw

woord hebben zij bewaard. Reeds hebben zij erkend dat al hetgeen gij mij gegeven hebt, van U is. Want de woorden, die Gij mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven, en zij hebben die aangenomen en in waarheid erkend, dat Ik van U ben uitgegaan, en zij hebben geloofd, dat Gij mij gezonden hebt.

Ik vraag (en bid dan ook) voor hen, niet voor de wereld vraag Ik, maar voor hen, die Gij mij gegeven hebt; want zij zijn de uwen. En (immers) al het mijne is het uwe, en het uwe is het mijne, en Ik, Ik ben in hen verheerlijkt. En Ik (nu) ben niet meer in de wereld, maar dezen zijn in de wereld, en Ik kom tot U.

Heilige Vader! bewaar hen in uwen naam, die gij mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, gelijk wij. Toen Ik met hen was, bewaarde Ik hen in uwen naam. Die Gij mij gegeven hebt, heb Ik behoed; en niemand van hen ging verloren, dan de zoon des verderfs, opdat de Schrift vervuld wierde. Doch nu kom Ik tot U; en Ik spreek dit in de wereld, opdat zij mijne blijdschap in zich volkomen hebben. Ik heb hun uw woord gegeven, en de wereld heeft hen gehaat, omdat zij van de wereld niet zijn; gelijk ook Ik van de wereld niet ben. Ik vraag niet, dat gij hen van de wereld wegneemt, maar dat gij hen bewaart van den booze. Zij zijn niet van de wereld, gelijk ook Ik van

de wereld niet ben. Heilig hen (dan) in de waarheid: uw woord is waarheid. Gelijk Gij mij in de wereld gezonden hebt, heb ook Ik hen in de wereld gezonden. En voor hen heilig Ik mij zelven, opdat ook zij in de waarheid geheiligd zijn.

Ik vraag echter niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij zullen gelooven, opdat allen één zijn, gelijk Gij, o Vader, in mij, en Ik in U; dat ook zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, gelijk ook wij één zijn. Ik in hen, en Gij in mij; opdat zij volmaakt één zijn, en de wereld wete dat Gij mij gezonden hebt, en dat Gij hen bemind hebt, gelijk Gij mij hebt lief gehad.

Vader! Ik wil, dat, waar Ik ben, ook degenen, die Gij mij gegeven hebt, met mij zijn; opdat zij mijne heerlijkheid aanschouwen, die Gij mij gegeven hebt, omdat Gij mij hebt liefgehad vóór de grondlegging der wereld.

Regtvaardige Vader! de wereld heeft U niet gekend; maar Ik heb U gekend; en dezen hebben erkend, dat Gij mij gezonden hebt. En Ik heb hun uwen naam bekend gemaakt, en Ik zal (hun dien) bekend maken; opdat de liefde, waarmede Gij mij bemind hebt, in hen zij, en Ik in hen."

XXII. *Jesus voorspelt ten tweeden male de ergernis der Apostelen.*

(Matth. XXVI. 31—35. Mar. XIX. 27—31.)

(Hierna) zegt Jesus tot (zijne leerlingen): Gij allen zult (nog) in dezen nacht aan mij geërgerd worden; want er staat geschreven: „Ik zal den herder slaan en de schapen der kudde zullen verstrooid worden.” (Zach.) Nogtans, nadat Ik verrezen zal zijn, zal Ik u voorgaan naar Galilea.

Maar Petrus antwoordende, zeide tot Hem: Al werden ook allen aan u geërgerd, ik zal (nogtans) nimmer geërgerd worden. Jesus spreekt tot hem: Voorwaar, Ik zeg u, dat gij heden, in dezen nacht, eer de haan tweemaal gekraaid zal hebben, mij driemaal zult verloochenen. (Mr.) Maar hij zeide des te meer: Al moest ik te gelijk met U sterven, ik zal U niet verloochenen. En desgelijks spraken ook al de leerlingen.

XXIII. *Jesus in het dal Cedron, voor Gethsemane.*

(Mt. XXVI. 36. Mr. XIV. 32. Jo. XVIII. 1.)

„Als Jesus dit gesproken had, ging Hij met zijne leerlingen uit, over de beek Cedron, waar een hof was, waarin Hij inging, Hij en zijne leerlingen (J.) Toen kwam (dus) Jesus met hen aan het landgoed,

Gethsemane genaamd; en Hij zeide tot zijne leerlingen: Zit hier neder, terwijl Ik derwaarts ga, en bid. (M. Mr.)

XXIV. *Jesus' gebed en doodsangst in Gethsemane.*

Mt. XXVI. 37—46. Mr. XIV. 33—42. Luc.
XXII. 40—46.)

En Petrus en de twee zonen van Zebedeüs (Jacobus en Joannes, Mr.) met zich genomen hebbende, begon Hij bedroefd en beangst te worden (M.) En toen Hij ter plaatse gekomen was, zeide Hij tot hen (Luc.): Mijne ziel is bedroefd tot der dood toe; blijft hier en waakt met mij (M.) Bidt dat gij niet in bekoring komt (L.).

En Hij scheurde zich van hen af, — en een weinig voortgegaan zijnde, — een steenworp ver, — en (eerst nedergeknielend zijnde, — viel Hij neder op zijn aangezicht ter aarde, en bad, dat die ure, indien het geschieden kon, Hem mogt voorbijgaan (M.) En Hij zeide: Abba! Vader! (indien het mogelijk is, Mr.) en alles is bij U mogelijk, laat (dan) dezen kelk mij voorbijgaan; nogtans niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt geschiede!

(Daarna) komt Hij tot zijne leerlingen, en vindt hen slapende; en Hij zegt tot Petrus: Simon! slaapt gij?

(Mr.) zoo kondet gij-lieden niet één uur met mij waken? Waakt en bidt; opdat gij niet in bekoring komt, de geest is wel gewillig maar het vleesch is zwak.

En wederom ging Hij heen ten tweeden male, en bad, zeggende: Mijn Vader! indien deze kelk niet kan voorbijgaan, tenzij Ik hem drinke, uw wil geschiede! (Mt.)

En (nogmaals) teruggekeerd, vond Hij hen wederom slapende, (want hunne oogen waren bezwaard); en zij wisten niet, wat zij Hem zouden antwoorden (Mr.)

En hen verlaten hebbende, ging Hij wederom heen, en bad ten derden male, dezelfde woorden zeggende. (Mt.)

En Hem verscheen (nu) een Engel van den hemel die Hem versterkte. En in doodsangst geraakt zijnde, bad Hij te meer. En zijn zweet werd als druppelen bloed, dat op de aarde nederdroop. En van het gebed opgestaan zijnde en (ten derden male, Mt.) tot zijne leerlingen gekomen, vond Hij hen slapende van droefheid. En Hij zeide tot hen: Wat slaapt gij? (L.) Slaapt nu en rust. Het is genoeg! (Mr.) Zie! de ure is genaderd, en de Zoon des menschen zal overgeleverd worden in de handen der zondaren. (Mt.) Staat op, en bidt opdat gij niet in bekoring komt (L.) Staat op, laat ons gaan! Zie! die mij zal overleveren is nabij. (Mt. Mr.)

XXV. *Jesus gaat Judas te ontmoet.*

(Joh. XVIII. 2, 3, Matth. XXVI. 47—50. Mr. XIV. 43—45 Luc. XXII. 47—48.)

Maar ook Judas, die Hem verried, wist de plaats, (Gethsemane); want Jesus was daar dikwijls met zijne leerlingen zamengekomen. Judas dan de bende (krijgsvolk) en van (wege) de Overpriesters en Phariseën (nog andere) dienaren genomen hebbende, kwam derwaarts met lantaarnen en fakkels en wapenen.

(Doch zie!) terwijl Jesus nog spreekt komt Judas, één der twaalf, en met hem eene groote schare, (die hij vooruit ging, L.) met zwaarden en stokken, gezonden van de Overpriesters (en de Schriftgeleerden, Mr.) en de Oudsten des volks. En hij, die Hem verried, had hun een teeken gegeven, zeggende: Dien ik kussen zal, die is het; grijpt Hem (en leidt Hem behoedzaam weg. Mr.) En terstond tot Jesus toetredende (om Hem te kussen, L.) zeide hij! wees gegroet, Meester! en hij kuste Hem.

En Jesus zeide tot hem! Vriend! waartoe zijt gij gekomen? (Mt.) Judas! met eenen kus levert gij den Zoon des menschen? (L.)

XXVI. *Jesus gaat de krijgsbende te ontmoet.*

(Joh. XVIII. 4—9)

Jesus dan, alles wetende wat Hem overkomen

zoude, trad voorwaarts, en zeide tot hen: Wien zoekt ij? — Zij antwoordden Hem: Jesus, den Nazarener, Jesus zeide tot hen: Ik ben het. En ook Judas, die Hem verried, was ook bij hen.

Als Hij dan tot hen zeide: Ik ben het! weken zij achterwaarts, en vielen ter aarde.

Hij dan vroeg hen andermaal: Wien zoekt gij? En zij zeiden: Jesus, den Nazarener. Jesus antwoordde: Ik heb het u gezegd, dat Ik het ben. Indien gij dan mij zoekt, laat dezen gaan.

Opdat het woord vervuld wierd, dat Hij gesproken had: „Van hen, die Gij mij gegeven hebt, heb Ik niemand (laten) verloren gaan.”

XXVII. *Petrus houdt Malchus het oor af.*

(Luc. XXII. 49-51. Matth. XXVI. 51-54. Mark. XIV. 47. Joh. XVIII. 10. 11.)

(De leerlingen) dan, die rondom Hem waren, (nu) ziende wat aanstaande was, zeiden tot Hem: Heer! zullen wij slaan met het zwaard? (L.) En zie! een van degenen, die met Jesus waren (Simon Petrus, een zwaard hebbende, Joh.) stak de hand uit, trok zijn zwaard, en sloeg den dienstknecht des Hoogepriesters, en hieuw hem het (regter) oor af. (Mt.) De naam van dien dienstknecht was Malchus. (J.)

Doch Jesus antwoordde, en zeide tot Petrus: laat

het! tot hier! (L.) Steek uw zwaard weder in zijne plaats! want allen die het zwaard genomen hebben, zullen door het zwaard omkomen. — Of meent gij, dat Ik mijnen Vader niet bidden kan, en dat Hij mij niet terstond meer dan twaalf legioenen Engelen zal verschaffen? (Mt.) (Maar) Zal Ik den kelk niet drinken, dien de Vader mij gegeven heeft? (Jo.) Hoe zullen dan de Schriften vervuld worden (die zeggen:) dat het zóó moet geschieden? (Mt.)

En Hij raakte zijn (Malchus') oor aan en genas hem. (L.)

XXVIII. *Laatste woorden van Jesus tot de bende.*

(Matth. XXVI: 55. Mark. XIV: 48—49.

Luc. XXII: 52—53.)

Jesus echter sprak tot hen, die op Hem afgekomen waren, (tot) de Opperpriesters, en de Hoofdmannen des Tempels en de Ouderlingen (L.) Als tegen een roover zijt gij uitgetrokken, met zwaarden en stokken, om mij gevangen te nemen; en (toch) zat Ik dagelijks bij u, leerende in den Tempel, en gij hebt (tegen mij de handen niet uitgestoken, L.) (en) mij niet vast gegrepen. Maar deze is uwe ure, en (dit) de magt der duisternis (L.) (En het geschiedde zoo) opdat de Schriften vervuld werden. (Mr.)

XXIX. *Jesus wordt gevangen genomen.*

Matth. XXVI: 50, 56. Mark. XIV: 46, 50. Luc.
XXII: 54. Joh. XVIII: 12.)

Toen traden zij toe (de bende en de hoofdman en de dienaren der Joden, J.) sloegen de handen aan Jesus, en grepen Hem (en bonden Hem. J.)

Dit alles is echter geschied, opdat de schriften der propheten zouden vervuld worden. (Mt.)

Toen verlieten Hem (mede daarom) al de leerlingen en namen de vlugt. (Mt.) Doch een zeker jongeling, (slechts) een lijnwaad om het bloote lijf geslagen hebbende, volgde hen (die Jesus wegvoerden); en zij grepen dien. Maar deze het lijnwaad van zich werpende, vlugtte naakt van hen weg. (Mr.)

XXX. *Jesus wordt het eerst naar Annas geleid.*

(Joh. XVIII: 13—14.)

„En zij leidden Hem eerst tot Annas; want hij was de schoonvader van Caïphas, die in dat jaar Hoogepriester was. Caïphas nu was degene, die aan de Joden den raad had gegeven: Het is dienstig, dat één mensch sterve voor het (geheele) volk.”

XXXI. *Jesus in het huis des Hoogepriesters. Petrus en Joannes volgen Hem.*

(Mt. XXVI 57—58. Mr. XIV : 53—54. Luc. XXIII : 54—55. Joh. XVIII : 15—16).

„Maar zij, die Jesus gegrepen hadden, leidden hem naar (het huis van L.) Caïphas, den Hoogepriester, alwaar (al de Overpriesters M.), de Schriftgeleerden en Oudsten vergaderd waren.

En Simon Petrus volgde Hem van verre, (als ook nog een ander leerling J.) tot in het voorhof des Hoogepriesters. (M.) Deze (andere) leerling nu was den Hoogepriester bekend, en ging met Jesus *binnen* in het voorhof (van het huis) des Hoogepriesters. Petrus echter bleef buiten aan de deur staan. De andere discipel dan, die den Hoogepriester bekend was, ging (wederom) uit, en sprak met de deurwachtster; en bragt (toen ook) Petrus binnen (J.) (tot binnen in het voorhof des Hoogepriesters. (Mr.)

En toen (Petrus) binnen gegaan was,— daar men een vuur ontstoken had te midden van het voorhof en (de dienaren) daar omheen zaten (L.) — ging Petrus, met de dienaren, en in hun midden (L.), bij het vuur zitten, om het einde (der zaak) te zien (Mt.), en hij warmde zich. (Mr.)

XXXII. *Eerste verloochening van Petrus.*

(Mt. XXVI: 69, 70. Mr. XIV: 66, 68. Luc. XXII: 56, 57.
Joh. XVIII: 17, 18.)

„Petrus zat dan (terwijl Jesus *binnen* in het huis van Caïphas was) buiten in het voorhof. (Mt.) Terwijl hij zich nu daar beneden (Jesus *boven* zijnde) bevond, kwam eene van de dienstmaagden des Hoogepriesters, de deurwachtster (J.) [die hem straks had binnengelaten]; en als zij Petrus zag, zich warmende, (en zittende bij het licht des vuurs (L.) naderde zij tot hem (Mt.), vestigde den blik op hem (Mr. L.) en zeide (eerst in 't algemeen): „ook deze was met Hem” (L.), maar dan tot Petrus zelve: „Ook gij waart met Jesus, den Nazarener, uit Galilea (Mt. Mr.). Of, „zijt ook gij niet van de leerlingen van dien mensch?” (J.)

Maar hij loochende (Hem, L.) in aller bijzijn (Mt.), zeggende: „Vrouw! — Ik ben het niet. — Ik ken Hem niet. Ik weet noch begrijp wat gij zegt.”

De dienstknechten en dienaars nu stonden bij een kolenvuur, omdat het koud was, en warmden zich; en ook Petrus was met hen [doch nu veelligt van schrik opgerezen] staande en zich warmende.

XXXIII. *Jesus voor Annas.*

(Joh. XVIII: 19—23.)

„De Hoogepriester dan ondervroeg Jesus over zijne leerlingen en over zijne leer.—Jesus antwoordde hem: „Ik heb openlijk tot de wereld gesproken; ik heb altijd geleerd in de Synagoog en in den Tempel, waar al de Joden zamenkomen; en in het verborgen heb Ik niets gesproken. Waarom ondervraagt ge mij? Ondervraag hen, die gehoord hebben wat Ik tot hen gesproken heb; zie! dezen weten wat Ik gezegd heb.”

Als Hij nu dit gezegd had, gaf een der dienaren, die daarbij stond, Jesus eenen kaakslag, zeggende: „Antwoordt gij zóó aan den Hoogepriester?”

Jesus antwoordde hen: „Indien Ik kwalijk gesproken heb, geef getuigenis van het kwade; heb Ik echter wel gesproken, waarom slaat ge mij?”

XXXIV. *Jesus wordt naar Caïphas gezonden. Tweede verloochening van Petrus.*

(Mt. XXVI: 71, 72. Mr. XIV: 68—70. Luc. XXII: 58. Joh. XVIII: 24, 25.)

„Annas dan zond (Jesus hierna) gebocid tot Caïphas, den Hoogepriester.

Simon Petrus nu stond daar [nog altoos in hetzelfde voorhof van 's Hoogepriesters paleis, waarin Annas veelligt dezen avond wegens het paaschmaal aanwezig was,] en warmde zich (bij het straks vermelde vuur.) (De dienaren) zeiden dan tot hem: „Zijt gij ook niet een van zijne leerlingen?” (J.)

(Dit was) een weinig daarna (L. na de eerste verloochening; want Petrus) ging (daarna) uit naar buiten, vóór het voorhof, en de haan kraaide. Toen hem nu de dienstmaagd wederom zag, begon zij tot de omstanders te zeggen: „Wis, deze is (één) van hen.” (Mr.) En toen hij de deur uitging (tot in de voorzaal) zag hem eene andere dienstmaagd, en zeide tot degenen, die daar waren: „Ook deze was met Jesus, den Nazarener;” (Mt.) (en nu) zag hem (ook) een ander, en zeide (tot Petrus:) „Ook gij zijt (een) van hen” (L.) Hij loochende het andermaal (zelfs) met eenen eed, (zeggende: „O mensch! dat ben ik niet.” (Mt. L.) Ik ker dien mensch niet.” (Mt.)

XXXV. *Veroordeeling van Jesus voor Caïphas en den Grooten Raad der Joden.*

(Matth. XXVI: 59—66. Mark. XIV: 55—64.)

„De Opperpriesters nu en de geheele Raad zochten eene valsche getuigenis tegen Jesus, om Hem ter doo-

te brengen: en zij vonden (dit) niet, ofschoon er vele valsche getuigen waren opgetreden, die een valsch getuigenis tegen Hem gaven, (maar zoo, dat) de getuigenissen niet overeenkwamen. (Mr.)

Ten laatste echter kwamen er twee valsche getuigen, en zeiden: (Wij hebben Hem hooren zeggen): Ik kan den Tempel Gods (die met handen gemaakt is) afbreken, en binnen drie dagen (eenen anderen, die niet met handen gemaakt is) weder op bouwen. (Mt.) Doch hunne getuigenis kwam (wederom ook zoo) niet overeen. (Mr.)

Nu stond de Hoogepriester op (in het midden, en ondervroeg Jesus), zeggende: Antwoordt gij niets op hetgeen dezen tegen u getuigen?

Jesus echter zweeg (en antwoordde niets. Mr.) De Hoogepriester vroeg Hem dan wederom, en zeide tot Hem: Ik bezweer u bij den levenden God, dat Gij ons zegt, of Gij de Christus zijt, de zoon Gods, (des gezegden. Mr.)

Jesus zegt tot hem: Gij hebt het gezegd. — Ik ben het. (Mr.) Maar Ik zeg ulieden: van nu af zult gij den Zoon des menschen zien, gezeten ter rechterzijde der kracht Gods, en komende op de wolken des hemels.

Toen scheurde de Hoogepriester zijne kleederen, (ten teeken van verontwaardiging en rouw), zeggende: Hij heeft God gelasterd. Wat hebben wij nog getuigen van

noode? Zie! nu hebt gij de godslastering gehoord. Wat dunkt u? En zij (allen) antwoordden (en veroordeelden Hem) en zeiden: Hij is des doods schuldig,...

XXXVI. *Jesus voor de derde maal door Petrus verloochend.*

(Matth. XXVI: 73—75. Mark. XIV: 70—72.

Luc. XXII: 59—61. Jo. XVIII: 26, 27.)

„En een weinig daarna (d. i.) na eene tusschenpoos van omtrent een uur, verzekerde een ander (hetzelfde) zeggende: Voorwaar ook deze was met Hem; want ook hij is een Galileër (L.); en zij, die daar stonden, traden toe, en zeiden tot Petrus: Voorwaar, ook gij zijt een van hen; want ook uwe spraak maakt u bekend (Mt.), want ook gij zijt een Galileër (Mr.) Een van de dienstknechten des Hoogepriesters (eindelijk), een bloedverwant van hem, aan welken Petrus het oor had afgehouden, zeide tot hem: Heb ik zelf u niet met Hem in den hof gezien?

Nu begon Petrus (zich zelven) te verwenschen en te zweren (zeggende:) „Mensch! ik weet niet wat gij zegt. (L.) Ik ken dien mensch niet van wien gij spreekt.” En terstond, terwijl hij nog sprak, kraaide de haan (L.) ten tweeden male (Mr.)

En de Heer [veelligt op dit zelfde oogenblik over het voorhof geleid] keerde zich om en zag Petrus aan. En Pe-

trus herinnerde zich het woord des Heeren, hoe Hij (namelijk tot hem) gezegd had: Eer de haan tweemaal kraait (Mr.) zult gij mij driemaal verloochenen. Hij ging (derhalve nu uit het voorhof) naar buiten en begon bitterlijk te weenen

XXXVII. *Jesus wordt door de Joden bespot en mishandeld.*

(Matth. XXVI: 67, 68. Mark. XIV: 65.

Luc. XXII: 63—65.)

„De mannen, die (Jesus in bewaring) hielden, dreven nu den spot met Hem, al slaande. En men begon Hem te bespuwen, en zijn aangezicht te bedekken, en het gelaat met vuisten te slaan, en tot Hem te zeggen: „Propheteer ons, Christus! wie is het die u geslagen heeft.” — Anderen sloegen Hem met de vlakke hand in het aangezicht (Mt.) en ook de dienaren gaven Hem kaakslagen (Mr.); terwijl zij nog vele andere dingen, al lasterende tegen Hem zeiden. (L.)

XXXVIII. *Jesus andermaal voor den Grooten Raad der Joden; (des morgens).*

(Matth. XXVII: 1. Mark. XV: 1. Luc. XXII: 66—71.)

Zoodra het dag geworden was, — 's morgens vroeg — kwamen de Oudsten des volks en de Opperpriesters en de Schriftgeleerden, (en de geheele raad, Mr.) bij-

een, en beraadslaagden zij tegen Jesus, ten einde Hem ter dood te brengen. (Mt.)

En zij bragten Hem (wederom) in hunne (nu voltallige) vergadering en zeiden: „Indien gij de Christus (de ware Messias) zijt, zeg het ons.”

En Hij zeide tot hen: „Indien Ik het u zeg, zult ge mij niet gelooven; en zoo Ik u ook ondervraag zult ge mij geen antwoord geven, noch mij loslaten. Doch van nu af zal de Zoon des menschen gezeten zijn ter regterzijde der kracht Gods.”

Hierop zeiden zij allen: „Zijt gij dan de Zoon Gods?” En Hij zeide: „Gij zegt het (het is zoo), want Ik ben het.” Nu zeiden ze: „Wat behoeven we (dan) nog getuigenis? Want wij zelve (zijne regters) hebben het uit zijnen mond gehoord.”

XXXIX. *Jesus wordt naar Pilatus gebracht.*
(Matth. XXVII: 2. Mark. XV: 1. Luc. XXIII: 1.
Joh. XVIII: 28.)

En de gansche menigte van hen stond op, — en Jesus gebonden hebbende, leidden zij Hem weg, — van Caïphas naar het Regthuis (het Proetorium), — en leverden Hem over aan Pontius Pilatus, den Stehouder; — en het was vroeg in den morgen. (J.)

XI. *Wanhoop en uiteinde des verraders.*

Matth. XXVII: 3—10.)

Judas, die Hem had overgeleverd, alsdan ziende

dat Hij veroordeeld was, kreeg berouw en bragt de dertig zilverlingen terug aan de Opperpriesters en Ouderlingen, zeggende: „Ik heb gezondigd door (u) regtvaardig bloed te leveren.” Doch zij zeiden: „wat gaat ons dat aan? Gij moogt toezien!” Nu wierp hij de zilverlingen weg in den tempel, en ging van daar; en hij ging heen en verhing zich met een strop. De Opperpriesters nu namen de zilverlingen, en zeiden: „Het is niet geoorloofd die in de schatkist te werpen, omdat het een bloedprijs is.” En beraadslaagd hebbende, kochten zij daarvoor den akker des pottebakkers, tot eene begraafplaats voor de vreemdelingen. Daarom werd die akker genoemd Hakeldama, dat is: bloedakker, tot op den huidigen dag. Toen is vervuld geworden, wat gesproken is door Jeremias, den propheet, die zegt: „En zij namen de dertig zilverlingen, de waarde des gewaardeerden, dien zij van (het geslacht van) de kinderen Israëls gewaardeerd hebben en zij gaven die voor den akker des pottebakkers, gelijk de Heer mij bevolen had.”

XLI. *Jesus voor Pilatus.*

(Joh. XVIII: 28—38. Luc. XXIII: 2—4.

Matth. XXVII: 11—14. Mark. XV: 2—5.

En (de Joden) zelve gingen niet in het Regt-

huis, opdat zij niet zouden verontreinigd worden, maar het Pascha (de feestoffers) nog dien avond mochten eten. Pilatus ging derhalve tot hen naar buiten, en zeide: „welke beschuldiging brengt gij in tegen dezen mensch?” Zij antwoordden en zeiden tot hem: „Indien deze geen misdadiger was, zouden wij Hem niet aan u overgeleverd hebben.” Pilatus zeide dan tot hen: „Neemt gij hem (dan zelve) en oordeelt hem volgens uwe wet.” De Joden nu zeiden tot hem: „Ons is het niet geoorloofd iemand ter dood te brengen.” (Opdat Jesus woord vervuld wierd, dat Hij gesproken had, aanduidende, welken dood Hij zou sterven. Jo.)

Zij begonnen Hem echter te beschuldigen, en zeiden: „Dezen hebben wij bevonden, ons volk verleidende, en verbiedende den Keizer schatting te geven, en zeggende, dat Hij Christus (de Messias) de Koning is.” (Luc.)

Pilatus ging dan wederom in het Regthuis, en riep Jesus. (J.) Jesus nu stond voor den Landvoogd, en de Landvoogd ondervraagde Hem, zeggende: „Zijt gij de Koning der Joden?” (Mt.)

Jesus antwoordde: „Zegt gij dit uit u zelve, of hebben anderen het u van mij gezegd?” Pilatus hernam: „Ben ik dan een Jood? Uw volk en de Overpriesters hebben U aan mij overgeleverd. Wat

hebt gij gedaan?" Jesus antwoordde: „Mijn rijk is niet van deze wereld. Zoo mijn rijk van deze wereld ware, zouden mijne dienaren zeker gestreden hebben, dat Ik den Joden niet wierd overgeleverd. Nu echter is mijn rijk niet van hier.”

Pilatus zeide dan tot Hem: „Gij zijt dan koning?" Jesus antwoordde: „Gij zegt het, (ja,) Ik ben koning. Daartoe ben Ik geboren en daartoe in de wereld gekomen, om der waarheid getuigenis te geven. Een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort mijne stem.” Pilatus zegt tot Hem: „Wat is waarheid?" En als hij dit gezegd had, ging hij andermaal buiten tot de Joden. (Jo.) En Pilatus zeide tot de Overpriesters en de scharen: „Ik vind geene schuld in dezen mensch.”(L.)

En toen (Jesus nu nog meer) van de Overpriesters en Oudsten beschuldigd werd, antwoordde Hij niets. Toen zeide Pilatus tot hem (andermaal Mr.): „Hoort gij niet hoe zware getuigenissen zij tegen U inbrengen?" Doch Hij antwoordde hem op geen enkel woord, zoodat de Landvoogd zich grootelijks verwonderde.

XLII. Jesus voor Herodes, en andermaal voor Pilatus.

(Luc. XXIII: 5—16.)

(De Joden) echter hielden aan, zeggende: „Hij ruit

het volk op, leerende door geheel Judea, begonnen hebbende van Galilea tot hiertoe." Als Pilatus nu van Galilea hoorde, vroeg hij, of die mensch een Galileër was. En als hij vernomen had, dat Hij uit het gebied van Herodes was, zond hij Hem tot Herodes, die ook zelf in die dagen te Jerusalem was. Herodes nu, als hij Jesus zag, verblijdde zich zeer, want sedert langen tijd was hij begeerig Hem te zien, omdat hij veel van Hem gehoord had; en hij hoopte Hem eenig wonderteeken te zien doen; en hij ondervroeg Hem met vele woorden. Doch Jesus antwoordde hem niets. De Opperpriesters en Schriftgeleerden stonden daar (intusschen) Hem aanhoudend beschuldigende. Herodes echter met zijne lijfwacht, verachtte Hem; en Hem een wit kleed aangedaan hebbende, bespote hij Hem, en zond Hem tot Pilatus terug. Op denzelfden dag werden Herodes en Pilatus vrienden; want te voren waren zij elkander vijandig.

Pilatus nu riep de Opperpriesters en de Oversten, en het volk bijeen; en zeide tot hen: „Gij hebt dezen mensch tot mij gebragt, als eenen die het volk verleidt, en ziet! ik heb Hem in uwe tegenwoordigheid ondervraagd en in dezen mensch geene schuld gevonden aan de dingen waarvan gij Hem beschuldigt. Maar ook Herodes niet; want ik heb u tot hem verwezen en ziet! er is niets dat den dood verdient

door Hem bedreven. Ik zal Hem dan kastijden en (vervolgens) loslaten."

XLIII. *Jesus en Barabbas.*

(Mt. XXVII: 15-21. Mr. XV: 6-11. Luc. XXIII: 17-19.
Joh. XVIII: 39-40.)

De Landvoogd nu was gewoon (en verpligt, L.) op den hoogen feestdag (van Paschen) aan het volk eenen gevangene vrij te geven, wien zij ook mogten eischen. Er was echter een (beruchte gevangene) Barabbas genaamd, gevangen met de oproermakers, een roover (J.) die bij een oproer in de stad (L.) eenen doodslag begaan had. Zoodra dan de schare was opgekomen (voor den hoogen regterstoel) begon zij te eischen [dat Pilatus doen zou] hetgeen hij altijd voor hen gedaan had. Toen dan allen vergaderd waren, antwoordde hun Pilatus, en zeide: „Het is eene gewoonte bij u, dat ik u op het Paaschfeest éénen (gevangene) loslate? (L.) Welken wilt gij, dat ik u loslate; Barabbas, of Jesus, die Christus (de Messias) genoemd wordt?” — Want hij wist, dat de Overpriesters Hem uit nijd hadden overgeleverd.

Terwijl hij nu op den regterstoel zat, zond zijne vrouw tot hem: zeggende: Bemoei u niet met dien regtvaardige; want ik heb heden in een droom veel om Hem geleden.

Intusschen overreedden de Overpriesters en Oudsten het volk (en hitsten de schare op, M.) dat zij Barabbas zouden eischen (ter bevrijding) en Jesus zouden doen ombrengen. De Landvoogd (hierna) het woord weder opnemende, zeide tot hen (andermaal): „Wie van beiden wilt gij, dat u losgelaten worde?” (Mt.).

Nu riepen zij allen (Jo.) en de gansche schare schreeuwde te gelijk, zeggende: „Maak dezen van kant, en laat ons Barabbas los (L.); niet Hem, maar Barabbas!” (Jo.).

XLIV. De eisch der Joden, dat Jesus gekruisigd worde.

(Mt. XXVII: 22-24. Mr. XV: 12-14. Luc. XXIII: 20-22)

Pilatus sprak dan andermaal tot hen, daar hij Jesus (toch volstrekt) wilde loslaten (L.) en zeide tot hen: „wat wilt gij dan, dat ik doe met Jesus, die Christus genoemd wordt, (Mt.) met den Koning der Joden (Mr.)?”

Doch zij schreeuwden andermaal allen daartegen in: „Kruisig hem! Kruisig hem!”

De Landvoogd zegt dan tot hen voor de derde maal: „wat kwaads heeft deze dan toch gedaan? Ik vind geene schuld des doods in hem. Ik zal hem dus kastijden, en (dan) loslaten. (L.)”

XLV. *Jesus wordt gegeeseld en met doornen gekroond.*

(Jo. XIX : 1-3. Mt. XXVII : 27-30. Mr. XV : 16-19.)

Toen dan nam Pilatus Jesus en geeselde Hem (Jo.) En de krijgsknechten des landvoogds leidden Jesus in het voorhof van het Regthuis en verzamelden rondom Hem de gansche krijgsbende [die in de Burg Antonia lag]. En Jesus ontkleed hebbende, wierpen zij Hem een scharlaken mantel om. En zij vlochten eene kroon van doornen, en zetteden die op zijn hoofd en (gaven Hem) een rietstok in zijne rechterhand.

Hierna kwamen zij tot Hem, begonnen Hem te begroeten, en voor Hem op de knieën vallende, dreven zij den spot met Hem, zeggende: „Wees gegroet Koning der Joden!” En zij bespuwden Hem, gaven Hem kaakslagen (Jo.), namen den rietstok en sloegen Hem daarmede op het hoofd, en nederknielende, aanbaden zij Hem (aldus, als der Joden Koning.)

XLVI. *Jesus door Pilatus aan het volk voorgesteld en op nieuw ondervraagd.*

(Jo. XIX : 4-11.)

(Vervolgens) ging dan Pilatus wederom buiten, en zeide tot (de Joden): „Ziet, ik breng Hem tot u buiten, opdat gij weten moogt, dat ik [nogmaals verkla-

ren moet dat ik] geene schuld in Hem vind." Nu kwam ook Jesus buiten, de doornenkroon en het purperen kleed dragende; en (Pilatus) zeide tot hen: „Ziet! de mensch!"

Als Hem dan de Opperpriesters en de dienaars zagen, schreeuwden zij, zeggende: „Kruisig, kruisig Hem!" Pilatus zeide tot hen: „Neemt gij Hem, en kruisigt Hem; want ik vind geene schuld in Hem."

De Joden antwoordden Hem: „Wij hebben eene wet, en volgens die wet moet Hij sterven; omdat Hij zich tot den Zoon Gods gemaakt heeft."

Zoodra nu Pilatus dit gezegde gehoord had, werd hij nog meer bevreemd. En hij ging wederom in het Regthuis, en zeide tot Jesus: „Vanwaar zijt gij?" Doch Jesus gaf hem geen antwoord. Pilatus zegt dan tot Hem: „Spreekt gij tot mij niet? Weet gij niet, dat ik de magt heb U te kruisigen, en de magt heb U los te laten?" Jesus antwoordde: „Gij zoudt tegen mij geene magt hebben, indien het u niet van Boven gegeven ware. Daarom heeft hij, die mij aan u heeft overgeleverd, grootere zonde."

XLVII. *Jesus wordt ten kruisdood veroordeeld.*

(Mt. XXVII: 23—26. Mr. XV: 14—15. Luc. XXIII: 22—24. Joh. XIX: 12—16.)

Van toen af zocht Pilatus Hem los te laten. Maar

de Joden riepen, en zeiden: „zoo gij dezen loslaat, zijt gij geen vriend des Keizers; want een ieder, die zich tot koning maakt, wederspreekt den Keizer.” Als Pilatus deze woorden gehoord had, bragt hij Jesus buiten en zat weder op den regterstoel, genaamd *Lithostrotos*, in het hebreeuwsch *Gabbatha*. Het was de dag der voorbereiding (dat is: de Vrijdag) van Paschen, omtrent de zesde ure; en hij zeide tot de Joden: „Ziet, uw Koning!”

Maar zij riepen en hielden aan met luide kreten, schreeuwende: „Weg, weg met Hem! Kruisig hem! (J.) en hunne kreten namen (meer en meer) toe. (L.) Pilatus zegt tot hen: „Zal ik dan uwen Koning kruisigen?” Maar de Opperpriesters antwoordden: „Wij hebben geen koning dan den Keizer?” (J.)

Als dan Pilatus zag, dat hij niets vorderde, doch er veeleer oproer ontstond, nam hij water en wiesch zijne handen ten aanschouwe van het volk, en zeide: „Ik ben onschuldig aan het bloed van dezen regtvaardige. Gij moogt toezien!”

En al het volk antwoordde en zeide: „Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen!” (Mt.).

Toen velde Pilatus het oordeel, dat hun eisch geschieden zou (L.); en hij liet hun dengene los, die om doodslag en oproer in de gevangenis was geworpen (Barabbas namelijk) dien zij verlangden;

maar Jesus gaf hij over aan hunnen wil (L.), nadat Hij gegeeseld was, om nu gekruisigd te worden. (Mt.)

XLVIII. DE KRUISWEG.

(Matth. XXVII: 31—33. Mark. XV: 20—22.

Luc. XXIII: 26—33. Jo. XIX: 16—17.)

Nadat (nu de krijgsknechten) Jesus bespot hadden, trokken zij Hem den purperen mantel af, deden Hem zijne (eigen) kleederen weder aan, en leidden Hem weg om Hem te kruisigen (Mt. Mr.) En zijn kruis (zelf) dragende ging Hij uit (buiten de stad. Jo.)

En terwijl zij Hem wegleidden grepen zij een zekeren man, Simon van Cyrene, (den vader van Alexander en Rufus) (Mr.) die van het veld kwam, en dwongen hem, en legden hem het kruis op, om het achter Jesus te dragen.

En Hem volgde eene groote schare volks, ook van vrouwen, welke Hem beklaagden en beweenden. Doch Jesus keerde zich tot haar, en zeide: „Dochters van Jerusalem, weent niet over mij; maar weent over u zelve en over uwe kinderen. Want ziet, er zullen dagen komen, waarin men zeggen zal: Zalig zijn de onvruchtbaren, en de schoot, die niet gebaar heeft, en de borsten, die niet gezoogd hebben. Alsdan zal men tot de bergen beginnen te zeggen: Valt op ons,

en tot de heuvelen: Bedekt ons! Want indien zij dit aan het groene hout doen, wat zal aan het dorre geschieden?" —

En er werden ook twee anderen, misdadigers, met Hem uitgeleid, om gedood te worden.

En zij voerden Hem naar de plaats *Golgotha*, hetwelk vertolkt is: *Schedelplaats*.

XLIX. *De kruisiging van Jesus.*

(Mt. XXVII: 34—35. Mr. XV; 23—25. Luc. XXIII: 33. Joh. XIX: 18.)

(En toen zij daar aangekomen waren) gaven zij Hem wijn met gal gemengd (of: gemirreden wijn Mr.) te drinken; maar geproefd hebbende wilde Hij dien niet drinken. Het was nu de derde ure; en zij kruisigden Hem aldaar. (Mr. L.)

L. *Jesus te midden der moordenaars; Zijn eerste woord aan het kruis.*

(Mt. XXVII: 38. Mr. XV: 27, 28. Luc. XXIII: 33, 34. Jo. XIX: 18.)

Toen werden er met Hem twee roovers gekruisigd, één ter regter-, en één ter linkerzijde, — van beide kanten één, en Jesus in het midden. (Jo.) Zoo werd de Schrift vervuld, welke zegt: „En Hij is onder de

boosdoeners gerekend." (Mr.) En Jesus zeide: „Vaderl vergeef hun; want zij weten niet wat zij doen.”

LI. *Jesus, de Koning der Joden (opschrift van het kruis.)*

(Matth. XXVII: 37. Mark. XV: 26. Luc. XXIII: 38.
Joh. XIX: 19, 20.)

En Pilatus schreef ook een opschrift, en zette het op het kruis (boven Jesus' hoofd, als het opschrift der beschuldiging Mt.), en er stond geschreven: Jesus, de Nazarener, de Koning der Joden. Dit opschrift dan lazen vele van de Joden; want de plaats, waar Jesus gekruisigd werd, was dicht bij de stad. En het was geschreven in het Hebreuwsch, in het Grieksch en in het Latijn.

De Opperpriesters der Joden zeiden dan tot Pilatus: „Schrijf niet: de Koning der Joden; doch, dat hij gezegd heeft: Ik ben de Koning der Joden.” Pilatus antwoordde; „Wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven.” (Jo).

I.II. *De verdeling van Jesus' kleederen.*

(Jo. XIX: 23, 24. Mt. XXVII: 35, 36. Mr. XV: 24.
Luc. XXIII: 34.)

De krijgsknechten nu, als zij Hem gekruisigd had-

den, namen zijne kleederen, en maakten vier deelen, voor elken krijgknecht één deel, en den rok (Jo.), werpende daarover (over elk deel) het lot, wat elk zoude nemen (Mr.). De rok echter was zonder naad, van boven af geheel geweven. Zij zeiden dan tot elkander: „Laat ons dien niet scheuren, maar daarover het lot werpen (om te zien) wiens hij zal zijn.” Opdat de Schrift vervuld wierd, welke zegt: „zij hebben mijne kleederen onder zich verdeeld, en over mijn gewaad hebben zij het lot geworpen.” En dit nu deden de krijgsknechten. (Jo.) En nedergezeten zijnde, bewaakten zij Hem. (Mt.)

LIII. *De Messias op het Kruis bespot en gelasterd.*

(Mt. XXVII: 39—44. Mark. XV: 29—32.

Luc. XXIII: 35—38.)

En het volk stond het aan te zien, en de Oversten met hetzelfde beschimpten Hem. (L.)

En die voorbijgingen lasterden Hem, hunne hoofden schuddende, en zeggende: „Welaan! Gij, die den Tempel Gods afbreekt, en in drie dagen weder opbouwt, verlos U zelve! Indien gij Gods Zoon zijt, kom af van het kruis.” (Mt.)

Desgelijks beschimpten Hem ook de Overpriesters met de Schriftgeleerden en Oversten en zeiden:

„Anderen heeft Hij verlost : zich zelven kan hij niet verlossen. (Mt.) Hij verlosse zich zelven, indien Hij de Christus (Messias), Gods uitverkorene is, (L.) Indien Hij (de Christus, Mr.) de Koning van Israël is, Hij kome nu af van het kruis, en wij zullen in Hem gelooven. (Mt.) Hij heeft op God vertrouwd ; dat Hij Hem nu bevrijde, indien Hij Hem wil (d. i. Zijn welbehagen in Hem heeft) ; want Hij heeft gezegd : Ik ben Gods Zoon.”

Doch ook de krijgsknechten beschimpten Hem, Hem naderende, en edik aanbiedende, en zeggende : „Indien gij de Koning der Joden zijt, verlos u zelve!” En er was ook een opschrift boven Hem geschreven met Grieksche, Latijnsche en Hebreuwsche letters : *Deze is Jesus van Nazareth de Koning der Joden.*

Ook zij die met Hem gekruisigd waren, beschimpten Hem, (Mr.) Hem *hetzelfde* verwijtende. (Mt.)

En één van de moordenaars, die daar hingen, lasterde Hem, zeggende : „Indien gij de Christus (de Messias) zijt, verlos u zelve en ons.” (L.)

LIV. *De goede moordenaar. Jesus 2de woord aan het kruis.*

(Luc, XXIII : 40—43.)

Doch de andere (moordenaar) antwoordde en bestrafte hem, zeggende : „Vreest ook gij God niet, daar gij

dezelfde straf ondergaat? En wij wel te regt; want wij ontvangen hetgeen onze werken verdienen; maar deze heeft niets kwaads gedaan." En hij zeide tot Jesus: „Heer! gedenk mijner, als gij in uw rijk komt." En Jesus sprak tot hem: „voorwaar, Ik zeg u: heden zult gij met mij in het Paradijs zijn."

LV. Maria en Joannes. Jesus' 3de woord aan het kruis.

(Jo. XIX: 25—27.)

Er stonden nu bij Jesus' kruis zijne moeder, en de zuster zijner moeder, Maria van Cleophas, en Maria Magdalena. Als Jesus dan zijne moeder en den leerling, dien Hij liefhad, staan zag, sprak Hij tot zijne moeder: „Vrouwe! zie uw zoon!" Daarna sprak Hij tot den leerling: „Zie uwe moeder!" En van die ure nam de leerling haar tot zich.

LVI. De duisternis. Jesus' laatste woorden op het kruis.

(Matth. XXVII: 45—49. Mark. XV: 33—36.

Luc. XXIII: 44—45. Jo. XIX: 28—30.)

Het was nu ongeveer de zesde ure, en er kwam duisternis over de geheele aarde, tot de negende ure toe. En de zon werd verduisterd. (L.) En (omtrent) de negende ure riep Jesus met luider stemme, en

sprak: „*Eloï, Eloï, lamma sabacthani?*” hetgeen vertolkt is: Mijn God! mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten?”

Daarna, Jesus wetende, dat alles volbragt was, opdat de Schrift vervuld wierd, sprak: „*Ik heb dorst.*” Er stond nu een vat vol edik. (Jo.)

Sommigen dan van die daarbij stonden dit hoorende (dat Jesus riep: *Eloï*) zeiden: „Ziet, Hij roept Elias.” En terstond liep één van hen, en nam eene spons, en vulde die met edik, en stak dezelve op een riet (op eenen hijsopstengel, Jo.) en gaf Hem te drinken. Doch de anderen zeiden: „Wacht, laat ons zien, of Elias kome om Hem te bevrijden.” (Mt.)

Als Jesus dan den edik genomen had, sprak Hij: „*Het is volbragt.*” (Jo.)

LVII. *Jesus' dood. De wonderen.*

(Matth. XXVII: 50—53. Mark. XV: 37, 38.

Luc. XXIII: 45, 46. Jo. XIX: 30.)

En Jesus (andermaal) met luider stemme roepende, zeide: *Vader! in uwe handen beveel Ik mijnen geest!*” En dit gezegd hebbende (boog Hij het hoofd en (Jo.) gaf Hij den geest. (L.)

En zie! het voorhangsel des Tempels scheurde van boven tot beneden in tweeën; en de aarde beefde en de steenrotsen scheurden, en de grafsteden gingen

open, en vele lichamen van ontslapen heiligen stonden op. En uit de grafsteden gaande, na zijne verrijzenis, kwamen zij in de heilige stad, en verscheenen aan velen. (Mt.)

LVIII. *Gevoelens der toeschouwers bij Jesus' dood.*

(Matth. XXVII: 54—56. Mark. XV: 39—41.

Luc. XXIII: 47—49.)

De Hoofdman nu (die tegen hem over stond) en die met hem waren, Jesus bewakende, toen zij de aardbeving zagen en wat er geschiedde (en dat Hij zóó roepende, den geest gegeven had) werden zeer bevreesd en zeiden (God verheerlijkende): Waarlijk, deze was Gods zoon! (Mt.) En geheel de schare van hen, die bij dit schouwspel zamen tegenwoordig waren en zagen wat er geschied was, keerden weder, slaande op hunne borsten. En al zijne bekenden, ook vrouwen, die Hem uit Galilea gevolgd waren, Hem dienende, stonden van verre dit aanziende (L.); onder welke waren Maria Magdalena, en Maria de moeder van Jacobus den mindere en van Joseph, en Salome (de moeder der zonen van Zebedeus). Ook toen Hij in Galilea was, volgden en dienden zij Hem, *zij* en vele anderen, die tegelijk met Hem waren opgegaan naar Jerusalem.

LIX. *Jesus' Hart met eene lans geopend.*

(Joh. XIX : 31—37.)

De Joden dan (dewijl het Voorbereiding (Vrijdag) was) opdat de lichamen niet aan het kruis zouden blijven op den Sabbath (want deze was een groote Sabbathdag,) verzochten Pilatus, dat hun de beenen mogten gebroken en zij afgenomen worden. De krijgsknechten kwamen dan, en braken de beenen van den eersten en van den anderen, die met Hem gekruisigd waren; doch tot Jesus gekomen zijnde, toen zij zagen, dat Hij alreeds gestorven was, braken zij Hem de beenen niet; maar een van de krijgsknechten opende Zijne zijde met eene speer, en terstond kwam daar bloed en water uit. En die het gezien heeft, heeft het getuigd, en zijn getuigenis is waarachtig, en hij weet, dat hij waarheid zegt, opdat ook gij moogt gelooven. Want deze dingen zijn geschied, opdat de Schrift vervuld zou worden: *„Gij zult geen been van Hem breken.”* En wederom eene andere Schrift zegt; *„Zij zullen hunne oogen slaan op Hem, dien zij doorstoken hebben.*

LX. *Jesus' ligchaam wordt begraven.*

(Matth. XXVII : 57—61. Mark. XV : 42—47.)

(Luc. XXIII : 50—55. Jo. XIX : 38—42.)

En toen het reeds avond was geworden (dewijl

het Voorbereiding was, dat is: vóór-sabbath) kwam er (een rijk man) Joseph van Arimathea, een achtbaar raadsheer (Mr.) een goed en regtvaardig man, die niet had toegestemd in hunnen raad en hunne daden, — van Arimathea, eene stad in Judea, *een man*, die ook zelf het Rijk Gods verwachtte. (L.) dewijl hij een leerling was van Jesus, doch in het geheim, uit vrees voor de Joden. (Jo.) Deze ging stout binnen tot Pilatus en verzocht het ligchaam van Jesus. Pilatus nu verwonderde zich, dat Hij reeds zou gestorven zijn. Hij liet dan den Hoofdman roepen en vroeg hem of hij alreeds gestorven was. En toen hij het van den Hoofdman vernomen had, schonk hij het ligchaam aan Joseph. Joseph nu, lijnwaad gekocht hebbende, nam hem af. (Mr.) Ook Nicodemus, die in 't eerst des nachts tot Jesus gekomen was, kwam en bragt een mengsel van Mirre en aloë, ongeveer honderd pond. Zij namen dan het ligchaam van Jesus en bonden het in linnen doeken met de specerijen, gelijk het bij de Joden gewoonte is te begraven. Op de plaats nu, waar Hij gekruisigd werd, was een hof; en in dien hof een nieuw graf, waarin nog niemand gelegd was geworden. Aldaar dan, om de Voorbereiding der Joden, dewijl het graf nabij was, legden zij Jesus, (Jo.) in eene grafstede, welke uit eene steenrots was uitgehouwen; en hij (Joseph) wentelde een grooten

steen voor den ingang der grafstede (en ging heen). (Mr. Mt.) En het was Voorbereidingsdag en de Sabbath brak aan. En vrouwen, welke met Hem uit Galilea waren gekomen, (vooral Maria Magdalena en Maria, Josephs moeder) volgden, en beschouwden (zittende tegenover het graf) de grafstede, en hoe zijn ligchaam gelegd was. En teruggekeerd zijnde, bereidden zij specerijen en balsem; doch op den Sabbath rustten zij, volgens het gebod. (L).
